

19. Yüzyıl Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenleme Komisyonları (1829-1881)*

19th Century Ottoman-Greek Border Regulation Commissions (1829-1881)

Ali Vehbi ÖZKAPU**

Öz

1821 yılında başlayan Yunan İsyanı, 1830 yılında bağımsız Yunanistan'ın kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bu süreçte, kurulmakta olan devletin sınırlarının tespiti gündeme gelmiş ve bir komisyon kurulması ihtiyacı doğmuştur. Esasında 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında imzalanan Edirne Antlaşması ile Yunanistan'ın sınırları belirlenmiş fakat kesin sınır hattının tayini, kurulacak komisyona bırakılmıştır. "Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenleme/ Tahdid-i Hudud Komisyonu" adıyla kurulan komisyonun temel görevi, gerekli incelemeleri yerinde yaparak kesin sınır hattını tayin etmek ve belirli bir sistematik çerçevesinde ilerlemek olarak belirlenmiştir. Savaşlar veya antlaşmalar sonucunda ortaya çıkan sınır düzenleme ihtiyacı doğrultusunda kuruluşlarının kökeni 17. yüzyıla kadar dayanan bu komisyonlar, 19. yüzyılda ilk defa Osmanlı Devleti'nden kopan bir ulusun kuracağı devletin sınırlarını tayin etmek şeklinde yeni bir vasıf kazanmıştır. İlerleyen yıllarda da Yunanistan başta olmak üzere Osmanlı Devleti'nden kopan her ulusun sınırlarının tespitinde, sınır düzenleme komisyonlarına başvurulmuştur. Özellikle 93 Harbi sonrasında Yunanistan, savaşa katılmadığı halde Rusya aracılığıyla Osmanlı Devleti'nden toprak talebinde bulunmuştur. Bu durum ise bir komisyon kurulmasıyla sonuçlanmış ve söz konusu

---

* Bu makale Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Salih Kış'ın danışmanlığında hazırlanan XIX. Yüzyıl Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenlemeleri başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu vesileyle kıymetli danışmanım Doç. Dr. Salih Kış'a teşekkürlerimi arz ediyorum.

** Yüksek lisans öğrencisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. E-posta: ali-ozkapu[at]hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6431-041X.

Geliş Tarihi/Received: 31.08.2023
Kabul Tarihi/Accepted: 06.11.2023

komisyon uzun süre boyunca geniş bir sahada faaliyet göstermiştir. Böylece sınır düzenleme komisyonlarının yapısı, nitelikleri ve uygulanan prosedürler hakkında detaylı bilgi edinebilme olanağı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Yunanistan'ın kuruluşuyla beraber yeni bir kimlik kazanan sınır düzenleme komisyonlarının yapısı ve nitelikleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı, 1829 Edirne Antlaşması, Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenleme Komisyonu, Tahdid-i Hudud Komisyonu, 93 Harbi.

Abstract

The Greek Revolt, which started in 1821, resulted in the establishment of independent Greece in 1830. In this process, the determination of the borders of the state that was being established came to the fore and the need to establish a commission arose. In fact, the borders of Greece were determined with the Treaty of Edirne signed after the 1828-1829 Ottoman-Russian War, but the determination of the border line was left to the commission to be established. The main task of the commission, established under the name of “Ottoman-Greek Border Regulation Commission”, was defined as determining the exact border line by making the necessary inspections on site and proceeding within a certain systematic framework. These commissions, whose origins date back to the 17th century, in line with the need for border regulation that emerged as a result of wars or treaties, gained a new character during the 19th century, in the form of determining the borders of the states that separated from the Ottoman Empire. In the following years, border regulation commissions were found to determine the borders of the separated nations, especially Greece. In particular, after the War of 1293, Greece claimed territory from the Ottoman Empire through Russia, even though it did not participate in the war. This situation resulted in the establishment of a commission, and the commission in question operated in a wide area for a long time. Thus, it became possible to obtain detailed information about the structure, qualifications and applied procedures of border regulation commissions. In this study, the structure and qualifications of the border regulation commissions, which gained a new identity with the establishment of Greece, were examined.

Keywords: 1828-1829 Ottoman-Russian War, 1829 Edirne Treaty, Ottoman-Greek Border Regulation Commission, Tahdid-i Hudud Commission, Ottoman Russian War of 1877-1878.

Giriş

Osmanlı Devleti'nde 17. yüzyılın sonlarından itibaren toprak kayıplarının artmasıyla beraber sınır düzenleme komisyonlarının ortaya çıkış süreci başlamıştır. Esasında daha önceki dönemlerde de yeni fetihlerin akabinde sınır tespiti için görevlendirilen komisyonlar bulunmaktaydı. Fakat bu komisyonlar genel çerçevede Osmanlı Devleti'nin yapmış olduğu fetihler sonrasındaki sınır düzenlemelerini temin ve vergi meselelerini bir esasa bağlamakla görevli olup Osmanlı elçileri ile ilgili devletlerin elçileri arasında padişahın emri doğrultusunda görüşmeler yürütürdü¹.

Osmanlı Devleti için yeni bir dönemin başlangıcı olan II. Viyana Kuşatması başarısızlığı, büyük ölçekli ilk toprak kayıplarını da beraberinde getirmiştir. Bu başarısızlıktan sonra 26 Ocak 1699 tarihinde imzalanan Karlofça Antlaşması ile Osmanlı Devleti, Batı'da büyük ölçüde toprak kaybetmiştir. Böylece Osmanlı Devleti'nin vereceği toprakları tespit etmek amacıyla toplanan sınır düzenleme komisyonları doğmuştur. Bu komisyonları, elçilikler aracılığıyla yürütülen görüşmelerden ayıran en önemli fark ise uluslararası bir niteliğe sahip olmasıdır. Nitekim Karlofça görüşmelerine, Avusturya, Rusya, Lehistan ve Venedik'e ek olarak aracı devlet sıfatıyla İngiltere ve Hollanda'nın da katıldığı görülmektedir². Karlofça görüşmeleri ve barış antlaşmasının imzalanmasından sonraki süreçte Osmanlı Devleti'nin toprak kaybetmesine paralel olarak kurulan sınır düzenleme komisyonları giderek gelişmiştir³. 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyıl boyunca özellikle

---

¹ Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*, TTK Basımevi, Ankara 1968, s. 30-31; Mehmet İpşirli, "Elçi", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 11, İstanbul 1995, s. 9; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (=BOA), *Dîvân-ı Hümâyûn Sicillatı Mühimme Defterleri (=A. DVNSMHM.d)*, No: 10-75, H. 29.12.979 [M. 13.05.1572].

² BOA, A. DVNSMHM.d., No: 1-2, H. 01.03.1111 [M. 27.08.1699]; İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. 3, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972, s. 482-485; Halil İnalçık, *Devlet-i Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-III*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015, s. 276; Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Arkadaş Yayınları, Ankara 2018, s. 53.

³ Jovan Pesalj, "1718 Pasarofça Barış Antlaşması ve Osmanlı Habsburg İlişkileri", *Harp ve Sulh- 300. Yılında Pasarofça Antlaşması Sempozyumu Bildirileri*, ed. Gültekin Yıldız, Milli Savunma Üniversitesi Yayınları, Haziran 2019, s. 46.

Rusya ile yapılan savaşlar ve verilecek olan toprakların belirlenmesi, sınır hattının temini gibi konularda söz konusu komisyonlara, Avrupa devletlerarası denge politikasını korumak amacıyla İngiltere ve Fransa başta olmak üzere Prusya/Almanya, Avusturya ve Venedik/İtalya gibi devletler de katılmışlardır⁴.

1. Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenleme Komisyonları

Osmanlı toprakları içerisinde yaşayan gayrimüslim tebaanın 19. yüzyılın ilk yarısında giriştikleri haklarının genişletilmesi ve bağımsızlık yönündeki birtakım isyan hareketleri, Rusya, İngiltere ve Fransa tarafından yakından takip edilmekteydi. Özellikle Rumlar tarafından Mora yarımadasında çıkarılan 25 Mart 1821 tarihli ayaklanmanın geri planında Rusya'nın rolü büyüktür. İngiltere başta olmak üzere Fransa ve Avusturya ise devletlerarası denge politikası ve çıkarları gereğince Osmanlı toprak bütünlüğünün korunmasından yana bir tavır sergilemekteydi⁵. Rusya ile yapılan savaşlarda Osmanlı Devleti'nin elde ettiği mağlubiyetlerden ve Rusya'nın izlediği savaş yanlısı politikadan güç alan Rumlar, bağımsızlıklarını kazanma yönünde kuvvetli bir taraftar kazanmışlardı. Bu durum karşısında meseleyi diplomatik yollarla çözmeye çalışan Osmanlı Devleti ise sık sık İngiltere'den destek almaktaydı. Böylece Rusya'nın teşvikleri ile Osmanlı topraklarında yaşanan Rum isyanları, devletlerarası bir mesele haline gelmişti. Bu mesele Rusya nezdinde ancak bağımsız bir Yunan Devleti'nin kurulmasıyla çözümlenecekti⁶.

---

⁴ Fahir Armaoğlu, *XIX. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınları, İstanbul 2010, s. 48-49; Uğur Kurtaran, "Karlofça Antlaşması'nda Venedik, Lehistan ve Rusya'ya Verilen Ahidnamelerin Genel Özellikleri ve Diplomatik Açından Değerlendirilmesi", *TAD*, Sayı 60 (2016), c. 35, s. 103-104; BOA, *Hatt-ı Hümayûn (=HAT)*, No: 1099-44515, H. 15081230 [M. 23.07.1815]; BOA, *HAT.*, No: 1428-58446, H. 20.09.1152 [M. 21.12.1739]; BOA, *Cevdet Hariciye (=C.HR)*, No: 101-5004, H. 25.04.1248 [M. 21.09.1832]; BOA, *Hariciye Nezareti Tercüme Odası (=HR.TO)*, No: 524-50, M. 01.07.1880.

⁵ Bilal Niyazi Şimşir, *Ege Sorunu*, c. I, TTK Yayınları, Ankara 1989, s. XIII; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, c. 8, TTK Yayınları, Ankara 1988, s. 112; İsmail Hami Danişmend, *Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. 4, Yeni Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972, s. 104-106; Meral Bayrak, *1821 Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Eskişehir 1999, s. 136.

⁶ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi (Başlangıçtan 1917'ye Kadar)*, TTK Yayınları,

1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Edirne Antlaşması'nda Osmanlı toprakları üzerinde özerk Yunan Prenslığı kurulmasını içeren bir madde bulunmaktaydı. Öyle ki kurulacak olan prensliğin sınırları dahi kabaca tayin edilmişti. Fakat çıkarları gereğince İngiltere'nin meseleye müdahil olması durumu değiştirmiş, bağımsız bir Yunan devletinin kurulması gündeme gelmiştir. Bu ise 1830 yılında Londra Protokolü adı altında ilgili devletlere duyurulmuştur. Protokolde kurulması öngörülen Yunan devletinin sınırları da tayin edilmiştir⁷. Fakat tam sınır hattının tayini ve harita çizimi ancak yerinde mümkün olabilirdi. Çünkü belirtilen bölgelerde Rum ve Müslümanlara ait köyler, bu köyleri besleyen su yatakları, dağlar ve tepeler bulunmaktaydı. Bu yüzden özel bir komisyon kurulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik göz önünde bulundurularak ilgili protokole, bir komisyon kurulması ve bu komisyon tarafından sınır hattının tamamen tayin edilerek sınır çiziminin altı ay içinde tamamlanması gerektiği maddesi konulmuştur. Böylece ilk Osmanlı-Yunan sınır düzenlemeleri devletlerarası düzeyde başlamıştır. Daha sonraki yıllarda Yunan sınırına yönelik yapılan yeni düzenlemelerde de söz konusu komisyon örnek alınmıştır⁸. Osmanlı Devleti'nde 17-18. yüzyıllardan itibaren sınır düzenlemeleri için “Tahdid-i Hudud veya Tashih-i Hudud” tabirleri kullanılmıştır⁹. Tahdid ve tashih tabirleri “düzenleme, sınırlama, çevreleme ve daraltma” anlamına gelmektedir. Hudud ise “sınır” anlamı taşımaktadır. Bu sözcüklerin Türkçe karşılığı ise “sınır düzenlemesi/düzenlemeleri” şeklindedir¹⁰.

Ankara 2014, s. 343-344; Mehmet Kayıran, Mustafa Yahya Metintaş, “Türk-Yunan İlişkileri”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, Sayı 3 (2018), c. 1, s. 39; Mustafa Malhut, “93 Harbi Sonrasında Ortaya Çıkan Osmanlı-Yunanistan Sınır Meselesi ve İngiltere'nin Tutumu”, *Türk-İngiliz İlişkileri Dergisi*, Sayı 1 (Ocak 2020), c. 1, s. 67.

⁷ Şerafettin Turan, “Edirne Antlaşması”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 10, İstanbul 1994, s. 442; Ali Fuat Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2009, s. 184; Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, s. 113; BOA, *HAT*, No: 1178-46540, H. 29.12.1247 [M.30.05.1832].

⁸ BOA, *Hariciye Nezareti Siyasi (=HR.SYS)*, No: 1677-2, M. 06.07.1827; BOA, *C.HR.*, No: 101-5004, H. 25.04.1248 [M. 21.09.1832]; Bilal N. Şimşir, *Ege Sorunu*, c. 1, s. XX-XXI; Ali Fuat Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 202.

⁹ BOA, *HAT*, No: 920-400008, H. 29.12.1247 [M. 30.05.1832]; BOA, *HR.SYS.*, No: 1677-2, M. 06.07.1827; BOA, *HR.SYS.*, No: 2985-6, M. 19.09.1881.

¹⁰ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2012, s. 434, 1118 ve 1210.

Sınır düzenlemesinin yapılacağı bölge veya devlet de göz önünde bulundurularak yapılan isimlendirmeler de mevcuttur. Böylece tahdid veya tashih sözcüklerinin başına mevcut bölge veya devlet ismi de eklenmekte ve düzenleme işi o adla zikredilmekteydi. Nitekim Yunan sınırı üzerinde yapılacak düzenlemeler için genel olarak “Tahdid-i Hudud-ı Yunaniye, Tashih-i Hudud-ı Yunaniye, Yunan Tahdid-i Hududu veya Yunan Tashih-i Hududu” şeklinde tabirler kullanılmaktaydı¹¹. Ayrıca sınır düzenlemeleri bölge isimleri ile de zikredilebilmekteydi. Örneğin “Narda Hattının Tahdid-i Hududu, Golos (Volos) Hattının Tahdid-i Hududu, Preveze’nin Tahdid-i Hududu, Mora’nın Tahdid-i Hududu”¹² veya Yunanistan konusundan bağımsız olarak, “Doğu Rumeli’nin Tahdid-i Hududu, Anadolu’nun Tahdid-i Hududu, İran Tahdid-i Hududu” vb. tabirler kullanılmaktaydı¹³.

Sınır düzenlemesi için yapılacak olan yüz yüze görüşmeler, bir komisyon kurulması ve toplantı yeri belirlenmesi gereğini ortaya çıkarmaktaydı. Bu komisyona ise “Tahdid-i Hudud veya Tashih-i Hudud Komisyonu” adı verilmekteydi. Ayrıca sınır düzenlemesi yapılacak olan bölge ve devlet ismi de çoğu zaman komisyonun adına eklenmekteydi. Böylece söz konusu komisyonlar “Tahdid-i Hudud-ı Yunaniye Komisyonu, Tashih-i Hudud-ı Yunaniye Komisyonu, Rumeli Tahdid-i Hudud Komisyonu, Anadolu Tahdid-i Hudud Komisyonu, İran Tahdid-i Hudud Komisyonu” şeklinde isimlendirilmekteydi¹⁴. Önde gelen bütün Avrupa devletlerinin katılımı ile oluşan sınır düzenleme komisyonları ise “Avrupa Komisyonu” veya “Sınır Tespit Komisyonu” gibi adlarla anılmaktaydı¹⁵.

---

¹¹ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-79, M. 24.05.1881; BOA, *Yıldız Perâkende Evrâk-ı Hâriciye Nezâreti Marûzâtı (=Y.PRK.HR)*, No: 3-34, H. 28.08.1285 [M. 27.08.1878].

¹² BOA, *HR.SYS.*, No: 2920-10, M. 31.12.1830; BOA, *HAT.*, No: 1217-47675, H. 29.12.1246 [M. 10.06.1831].

¹³ BOA, *HR.SYS.*, No: 1919-25, M. 27.07.1879; BOA, *HR.SYS.*, No: 1235-66, M. 28.10.1878; BOA, *Meclis-i Vükela Mazbataları (=MV)*, No: 173-16, H. 06.02.1331 [M. 15.01.1913].

¹⁴ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-79, M. 24.05.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 2920-10, M. 31.12.1830; BOA, *MV.*, No: 173-16, H. 06.02.1331 [M. 15.01.1913].

¹⁵ Bülent Akyay, *Teselya Meselesi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2001, s. 145; BOA, *HR.SYS.*, No: 1248-2, M. 08.08.1879; BOA, *HR.SYS.*, No: 2911-22, M. 01.08.1912.

1.1. Sınır Düzenleme Komisyonlarının Niteliği

Osmanlı Devleti ve Yunanistan arasında yapılan sınır düzenlemelerinin genelini aracı devletler vasıtasıyla yürütüldüğü görülmektedir. Bu yüzden komisyonlarda çok seslilik hâkimdir ve görünürde her karar, üzerinde konuşulup tartışılacak bir niteliktedir. Oy çokluğu ise karar almada ön plandadır. Fakat özellikle İngiltere ve Rusya arasındaki çıkar çatışmaları Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonu toplantılarında yer yer her iki devlet aleyhine kararlar alınmasında oldukça etkilidir¹⁶.

Osmanlı ve Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarının niteliği hakkındaki en net bilgiler, 1832 İstanbul Antlaşması sonrasında kurulan sınır düzenleme komisyonunun faaliyetlerinde yer almaktadır¹⁷. Ayrıca 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nı (93 Harbi) müteakiben 1881 yılında kurulan sınır düzenleme komisyonu toplantılarında uzun süre tam bir uzlaşma sağlanamamış ve toplantılar uzamıştır. Bu durum sebebiyle 1881 komisyonu, söz konusu komisyonların niteliği, yapısı ve karşılaşılan problemlere çözüm önerileri hakkında detaylı bilgilere sahiptir¹⁸.

Aracı devletler olmaksızın az da olsa doğrudan Osmanlı Devleti ve Yunanistan arasında sınır meselelerini çözmek üzere toplanan sınır düzenleme komisyonları da bulunmaktadır. Bu komisyonların daha basit yapılı oldukları ve kararların uygulama aşamalarının daha hızlı olduğu görülmektedir. Fakat komisyon toplantıları sonucunda alınan kararlar ve kararların uygulanış şeklinin mutlaka İngiltere ve Rusya'ya bildirildiği ve bu devletlerin onaylarının akabinde alınan kararları uygulama aşamasına geçildiği anlaşılmaktadır. Böylece İngiltere ve Rusya'ya komisyon kararlarına doğrudan müdahale etme hakkı doğmaktaydı. Bu kararlar, İngiltere ve Rusya haricinde Fransa, Prusya/Almanya, Venedik/İtalya gibi devletlere de bildirilmekteydi. Alınan kararlara İngiltere ve Rusya başta olmak üzere bu devletlerden herhangi birinin itirazı durumunda, itiraz edilen nokta tekrar görüşülebilirdi. Eğer söz

---

¹⁶ Ali F. Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 230-231; Ayrıntılı bilgi için bkz. BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-96, M. 09.09.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-87, M. 14.08.1881, BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-98, M. 17.11.1881.

¹⁷ Ali F. Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 229-233.

¹⁸ BOA, *Y.PRK.HR.*, No: 3-34, H. 28.08.1295 [M. 27.08.1878]; BOA, *HR.SYS.*, No: 2895-6, M. 19.09.1881.

konusu sorunun çözüme kavuşturulamaması gibi bir durum ortaya çıkarsa devletlerarası nitelikte bir sınır düzenleme komisyonu kurulmakta ve sorun burada çözülmekteydi¹⁹.

Yukarıda izah edilen durum, sınır tayininden ziyade sınır anlaşmazlıkları noktasında geçerli görülen bir yöntemdi. Bu yönteme özellikle 1853 ve 1877 yılları arasında sıkça rastlanmaktadır. Çünkü bu dönemde sınır ihlalleri ve sınır boylarında görülen çetecilik faaliyetleri, Yunanistan'ın İngiltere ve Rusya'dan aldığı destekle birlikte artış göstermiştir. Bu yüzden yaşanan sınır ihlalleri, çetecilik faaliyetleri, sınırda inşa edilecek olan karakol ve kışlalar başta olmak üzere pek çok farklı sebebe bağlı olarak Osmanlı Devleti ve Yunanistan arasında sınır hattı ile alakalı yazışmalar yapılmıştır²⁰. Yazışma ile halledilemeyecek meseleler için iki devlet arasında bir komisyon kurularak sorunların çözümü yoluna başvurulmuştur²¹.

1.2. Sınır Düzenleme Komisyonlarının Oluşumu

Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonları, yapılan bir savaş, imzalanan bir antlaşma, isyan gibi çeşitli sebepler sonucunda oluşturulmuştur. Bunlardan biri olarak yapılan savaşlar sonucunda imzalanan antlaşmalar, komisyonun oluşumunda oldukça önemli bir yere sahiptir²².

---

¹⁹ BOA, *Hariciye Nezareti Mektubî Kalemi Evrakı* (=HR.MKT), No: 393-94, H. 12.07.1278 [M. 13.01.1862]; BOA, *İrade Eyalet-i Mümtaze Yunanistan* (=İ.MTZ.01), No: 13-332, H. 17.11.1273 [M. 09.07.1857]; BOA, *Meclis-i Vâlâ* (=MVL), No: 904-5, H. 21.02.1276 [M. 19.09.1859].

²⁰ Bülent Akyay, *Başlangıçtan Girit İsyanına Kadar Osmanlı-Yunan İlişkileri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir 2010, s. 222-223; BOA, *İ.MTZ.* (01), No: 13-332, H. 17.11.1273 [M. 09.07.1857].

²¹ Yunan sınırında bulunan Bata Köyü'nün yerinin 1855 yılında değiştirilmesi ve sınırın tekrar düzenlenmesi meselesi, sınır üzerinde 1862 yılında görülen çetecilik ve eşkıyalık hareketleri sonucunda ortaya çıkan yeni sınır düzenlemesi ve alınan kararlar, iki devlet arasında yapılan sınır düzenlemeleri konusunda en net bilgi veren belgeler arasındadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bülent Akyay, *Başlangıçtan Girit İsyanına Kadar Osmanlı-Yunan İlişkileri*, s. 222-228; BOA, *HR.MKT.*, No: 393-94, H. 12.07.1278 [M. 13.01.1862]; BOA, *HR.MKT.*, No: 393-95, H. 12.07.1278 [M. 13.01.1862].

²² Hikmet Süer, *1877-78 Osmanlı-Rus Harbi Rumeli Cephesi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993, s. 510; BOA, *Y.PRK.HR.*, No: 3-34, H. 28.08.1295 [M. 27.08.1878].

Sınırdaki yaşanan ihlaller ve çetecilik faaliyetlerini önleyebilmek için kurulan komisyonlar da mevcuttur. Nitekim 1854 yılında Yunanistan'ın yaptığı sınır ihlallerini ve sınırdaki görülen isyan hareketlerini çözümlenmek amacıyla bir sınır düzenleme komisyonu kurulmuştur²³. Aynı şekilde 1860 yılında, Yanya'da bulunan Rum ve Türklere ait olan çiftliklerin sınırlarının düzenlenmesi için sınır düzenleme komisyonu oluşturulması yoluna gidilmiştir²⁴. 1862 yılında yine sınır hattı üzerinde görülen çetecilik ve eşkıyalık faaliyetlerini çözüme kavuşturarak yeni sınır düzenlemeleri yapmak için bir komisyon daha oluşturulmuştur²⁵.

Sınır düzenleme komisyonlarının oluşturulması kararı alındıktan hemen sonra ilgili devletler tarafından toplantılara katılmak için delegeler tayin edilmekteydi. Ardından komisyonun toplanması için en uygun yer ve tarih belirlenerek, belirtilen tarihte komisyon toplantıları başlatılmaktaydı.

1.3. Sınır Düzenleme Komisyonlarında Yer Alan Devletler

Sınır düzenleme komisyonlarında düzenlemenin yapılacağı iki devlet delegelerine ek olarak pek çok devletin arabulucu veya gözlemci sıfatıyla komisyon toplantılarına katıldığı görülmektedir²⁶.

Osmanlı Devleti ve Yunanistan arasındaki sınır anlaşmazlıkları ile yeni sınır düzenlemelerinde, İngiltere ve Rusya tarafından ara bulucu sıfatıyla gönderilen delegeler kilit rolü üstlenmekteydi. Fransa, Venedik/İtalya, Prusya/Almanya, Avusturya gibi devletler ise genellikle üye ve gözlemci sıfatıyla toplantılara katılmaktaydılar. Bazı toplantılarda İngiltere ve Rusya'ya ek olarak Fransa'nın da ara bulucu sıfatıyla komisyon toplantılarında aktif olarak yer aldığı görülmektedir. Nitekim Narda'da 1881 yılında toplanan sınır düzenleme komisyonuna ara bulucu sıfatıyla katılan Fransa Komiseri daimî başkan olarak seçilmiştir²⁷.

²³ BOA, *C.HR.*, No: 150-7488, H. 29.10.1270 [M. 25.07.1854].

²⁴ BOA, *MVL.*, No: 904-5, H. 21.02.1276 [M. 19.09.1859].

²⁵ BOA, *HR.MKT.*, No: 393-94, H. 12.07.1278 [M. 13.01.1862].

²⁶ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-83, H. 06.01.1279 [M. 06.07.1881].

²⁷ Ali Fuat Öreñç, "Berlin Kongresi Sonrası Osmanlı-Yunanistan Hudut Müzakerelerinde Ege Adaları'nın Askerî Durumu (1880-1881)", *İstanbul Üniversitesi*

Osmanlı ve Yunanistan arasında bizzat oluşturulan sınır düzenleme komisyonlarına ise her iki devlet tarafından gönderilen delegelere ek olarak gözlemci, tercüman ve kâtip gibi görevliler de tayin edilmekteydi. Daha sonra alınan kararlar iki devlet arasında imzalanan muahedeler ile bir esasa bağlanmaktaydı. İki devlet arasında yapılan görüşmeler sonucunda akdedilen 1862 tarihli Muhafaza-yı Hudud Muahedesi bunun en belirgin örneğini teşkil etmektedir²⁸.

1.4. Komisyonun Görev ve Yetkileri

Osmanlı ve Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarının ana amacı, sınır meselelerini çözüme ulaştırarak yeni bir sınır hattı tayin etmektir. Bu doğrultuda komisyonun oluşturulması ve ilk toplantı tarihinin belirlenmesinden hemen sonra söz konusu devletler göndereceği delegelere mutlaka emir niteliğinde yazılı bir metin olan talimatname göndermekteydi. Delegelere verilen talimatnamede, asıl görevleri, nasıl bir tutum sergilemeleri ve hangi yönde alınan kararları destekleyip hangi kararları desteklememeleri gerektiği gibi hususlar ayrıntılı olarak açıklanmaktaydı. Nitekim Yunan sınırında yaşanan anlaşmazlıklar ve sınır ihlalleri üzerine 1853 yılında kurulan komisyona Osmanlı Devleti tarafından Miralay Süleyman Bey komiser olarak tayin edilmiştir. Süleyman Bey'e verilen talimatnamede, sınır üzerinde görülen eşkıyalık hareketlerinin bertaraf edilmesi, sınır hattının tayininde Osmanlı Devleti'nin menfaatlerinin korunması, Yunan eşkıyaları tarafından gasp edilen malların iadesi ve genel af meselesini gündeme getirmesi gerektiği belirtilmiştir²⁹.

Komisyonunda yer alan her üyenin oy kullanma, görüş beyan etme, itiraz etme gibi hakları bulunmaktaydı. Üyelerin öne sürdükleri düzenlemeler ise önce tartışılmakta daha sonra oylamaya sunulmaktaydı. Ayrıca komisyonun toplantılarını sağlıklı ve doğru bir şekilde yürütebilmesi için bir komisyon başkanı tayin edilmekte ve başkan her üyeye sırayla söz hakkı tanımaktaydı³⁰.

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi, Sayı 10 (2006), s. 171 ve 174; Bülent Akyay, *Teselya Meselesi*, s. 146; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-84, M. 08.07.1881.

²⁸ BOA, *İ.MTZ.* (01)., No: 13-359, H. 06.01.1279 [M. 04.07.1862].

²⁹ BOA, *İ.MTZ.* (01)., No:12-286, H. 29.09.1270 [M. 25.06.1854].

³⁰ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-83, M. 06.07.1881.

Komisyon üyelerinin alınan kararlara itiraz etme hakkı bulunmaktaydı. Bu itiraz, komisyonca gerekli ve yerinde görüldüğü takdirde mesele tekrar gündeme getirilmekte ve gerektiğinde bu itirazı değerlendirmek için yeni bir toplantı düzenlenebilmekteydi. Fakat komisyon üyelerinin alınan kararlara itirazlarını yazılı olarak bildirmesi gerekiyordu. Buna ise *itiraznâme* veya *protestonâme* adı verilmekteydi. Nitekim 1881 yılında Mati ordugâhında toplanan sınır düzenleme komisyonunda Karaçova Köyü'nün Yunanistan'a bırakılmasına Osmanlı delegesi, civar köylerin sularını buradan tedarik ettiği ve bu yüzden ciddi su sıkıntısı yaşanacağı gerekçesiyle itiraz etmiştir. Bu itirazını yazılı olarak komisyona sunan Osmanlı tarafı, konunun su tedariki yönünden de incelenerek tekrar görüşülmesini talep etmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu talebi doğrultusunda mesele tekrar görüşülmüş fakat Osmanlı lehine olumlu bir sonuç alınamamıştır³¹.

1.5. Komisyonda Alınan Kararların Uygulanış Şekli

Osmanlı ve Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarında alınan kararların uygulanış şekli genellikle komisyonun son toplantılarında esasa bağlanmaktaydı. Belirlenen sınır hattının nasıl tayin edileceği, hat üzerinde bulunan yerleşim yerlerinin tahliyesi, değişimi, bölgede yaşayan Müslüman veya Rum halka verilecek haklar gibi pek çok nokta, sınır hattının tayininden hemen sonra gündeme gelen başlıca meselelerdir³².

Genel çerçevede bakıldığında komisyonun aldığı kararlar, tayin edilen kâtip tarafından mutlaka yazıya geçirilmekte ve komisyonda söz sahibi olan devletlere iletilmekteydi. İlgili devletlerin kararları onamasıyla birlikte uygulama aşamasına geçilebilirdi. Ayrıca kararların uygulanması için de ayrı bir komisyon veya bir gözlemci tayin edilmekte, böylece her aşama yakından takip edilebilmekteydi³³.

Komisyonda alınan kararların uygulanmasında ilgili devletleri en çok meşgul eden konulardan birisinin arazi ve emlak meseleleri olduğu görülmektedir. Bazı durumlarda tayin edilen sınır hattı, her iki devlet açısından uygun gibi görünse de arazi ve emlak değişimleri çoğu zaman

³¹ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-96, M. 09.09.1881.

³² BOA, *HAT.*, No: 1217-47675, H. 29.12.1246 [M. 10.06.1831]; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-79, M. 24.05.1881.

³³ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-79, M. 24.05.1881.

bazı problemlerin çıkmasına sebep olabilmekteydi. Bu meselelerin çözümlenmesi için ise bazen yeni bir toplantı düzenlenmesi ve kararın gözden geçirilmesi gerekebilmekteydi³⁴. Mora Yarımadası hakkındaki sınır düzenlemesinde arazi ve emlak meselelerinin geniş bir yer kapladığı görülmektedir. Nitekim Mora'nın Yunanistan'a bırakılması akabinde burada yaşayan Müslümanların tahliyesi, arazi ve emlaklarının değerinin belirlenmesi konularında yaşanan sorunlar yeni toplantılara ve bazı değişikliklerin yapılmasına yol açmıştır³⁵.

2. Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenleme Komisyonlarının İşleyişi

Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonları, belirli esaslar çerçevesinde işlemekteydi. Bu esaslar ise sınır düzenlemesi yapılacak bölgenin nitelikleri ile doğrudan alakalıdır. Nitekim sınır düzenlemesi yapılacak bölgenin coğrafi durumu, hava şartları vb. faktörler komisyonların işleyişini olumlu veya olumsuz şekilde etkilemektedir. Ayrıca komisyona maiyetleri ile birlikte katılan delege sayısı, delegelerin ulaşımı ve konaklamaları gibi faktörler komisyonların işleyişinde önemli bir yere sahiptir.

Yukarıda verilen bilgileri destekler nitelikte olarak, Yunan sınırının yeniden düzenlenmesi amacıyla kurulan 21 Eylül 1832 tarihli komisyonda görev alacak olan İngiliz ve Fransız elçilerinin zamanında gelmesine karşılık, Rus elçisi geç kalmıştır. Bu durum komisyonun toplantıya başlamasını geciktirmiştir³⁶. Yanya'da 1881 yılında toplanan sınır düzenleme komisyonu toplantılarında, bölgede bulunan Kalarites deresinin nehirle birleştiği yerden Peristeri tepesine kadarki hat sınır olarak tayin edilmiştir. Fakat Osmanlı Komiseri Albay Tahir Bey'in bu hatta itiraz etmesi ve hava şartlarının kötüleşmesiyle beraber komisyon çalışmaları durma noktasına gelmiştir³⁷. Yine 1881 yılında Mati (Kaynak) ordugâhında toplanan sınır düzenleme komisyonunda, sınır

---

³⁴ BOA, *HR.SYS.*, No: 1677-2, M. 06.07.1827; BOA, *HAT.*, No: 1217-47675, M. 10. 06.1831.

³⁵ Ali F. Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 261-278; BOA, *HAT.*, No: 1217-47675, H. 29.12.1246 [M. 10. 06.1831].

³⁶ BOA, *C.HR.*, No: 101-5004, H. 25.04.1248 [M. 21.09.1832].

³⁷ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-86, M. 15.07.1881.

hattı olarak belirlenecek Kritri tepesi, yerinde gözlem esnasında mevcut arazinin iki defa gezilmesi ve bilirkişilere danışılmasına rağmen, olumsuz coğrafi şartlardan dolayı bulunamamıştır. Bu yüzden sınır hattı daha farklı bir şekilde tayin edilmiştir³⁸.

Diğer taraftan Yunan Devleti'nin kurulması akabinde 21 Eylül 1832 tarihinde oluşturulan sınır düzenleme komisyonu ve 93 Harbi'nden sonra Yunanistan yönünde yapılacak sınır düzenlemelerini içeren sınır düzenleme/Avrupa Komisyonu'na katılan delegelerin sayısı oldukça fazla idi. Bu durum komisyon toplantılarının hızlı bir şekilde ilerlemesine mâni olmuştur. Aynı zamanda söz konusu komisyonlarda düzenlenecek olan sınırın geniş bir bölgeyi içermesi, toplantıların uzamasına, yerinde gözlem için sürekli yer değiştirilmesine yol açmıştır³⁹.

2.1. Komisyonun Bir Araya Gelmesi ve İlk Toplantı

Sınır düzenlemelerine yönelik bir komisyon oluşturulması kararının alınmasından sonra ilgili devletlerin delege tayini ve ilk toplantı yeri hakkında müzakereler başlamaktaydı. Delegeler tayin edilip toplantı yeri kararlaştırıldıktan sonra ise toplantı tarihi belirlenmekteydi. Delegelerin belirlenen toplantı yerine vaktinde ulaşmasıyla yapılan ilk toplantıda öncelikle delegelerin mensup olduğu devletler tarafından verilen ruhsatnameleri incelenmekte ardından geçici veya daimî surette bir başkan tayin edilmekteydi. Son olarak bir kâtip seçilmekte ve ikinci toplantının tarihi belirlenmekteydi⁴⁰.

2.2. Yerinde Gözlem ve Sınır Tespiti

Sınır düzenleme komisyonlarının işleyişinin ikinci aşaması yerinde gözlem ve sınır tespitidir. Genellikle tayin edilen sınır hattı, 1830 Londra Protokolü ve 1878 Berlin Antlaşması örneklerinde olduğu gibi

³⁸ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-96, M. 09.09.1881.

³⁹ BOA, *C.HR.*, No: 101-5004, H. 25.04.1248 [M. 21.09.1832]; BOA, *HAT.*, No: 1219-47727, H. 20.03.1248 [M. 17.08.1832]; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-83, M. 06.07.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-84, M. 08.07.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-86, M. 15.07.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-90, M. 17.08.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-93, M. 08.09.1881; BOA, *HR.SYS.*, 1732-96, M. 09.09.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-87, M. 14.08.1881.

⁴⁰ BOA, *C.HR.*, No: 49-2446, H. 29.10.1270 [M. 25.07.1854]; BOA, *C.HR.*, No: 150-7488, H. 29.10.1270 [M. 25.07.1854]; BOA, *HR.MKT.*, No: 231-97, H.06.08.1274 [M. 22.03.1858]; BOA, *HR.SYS.*, 1732-83, M. 06.07.1881.

daha öncesinde kabaca belirtilmekteydi⁴¹. Bu yüzden kabaca belirlenen sınırın bölgeye uygunluğu, sınır düzenleme komisyonlarının ancak yerinde gözlem yapabilmesi ile mümkün olmaktadır. Nitekim 1881 yılında Narda bölgesinde yapılacak düzenlemeler için teşkil edilen sınır düzenleme komisyonu delegeleri sırasıyla Yanya, Meçova, Dokimi, Zigos Boğazı, Baltinon, Zarkos, Bey Değirmeni, Mati (Kaynak), Derbina gibi bölgeleri bizzat incelemiş ve kesin sınır hattını tayin etmiştir⁴².

2.3. Harita Çizimi

Harita çizimi, sınır düzenleme komisyonlarında oldukça önemli bir yere sahiptir. Nitekim sınır düzenlemeye yönelik yapılan bütün görüşmelerde verilecek toprakların ve düzenlenecek sınırların ilk etapta harita üzerinden tespit edildiği görülmektedir. Daha sonra tayin edilen sınırın haritaya uygunluğunu tespit için mevcut bölgede bizzat yapılan gözlemlerin ardından sınırlar kesin olarak tayin edilmekte ve mühendisler tarafından yeni sınıra uygun şekilde tekrar harita çizilmektedir⁴³.

Yunan sınırının yeniden düzenlenmesi için 1858 yılında yapılan görüşmelerde 1832 yılında yapılan görüşmelerin metinleri ve bu görüşmeler sonucunda çizilen haritanın incelenmesi gereği görülmüştür⁴⁴. Bunun üzerine komisyona Osmanlı komiseri olarak tayin edilen Hurşid Bey, İstanbul'dan bu haritaların ve protokol metninin bir nüshasının gönderilmesini talep etmiştir. Gerekli argümanlar tedarik edildikten sonra sınır hattı istenilen haritaya uygun şekilde tekrar tayin edilmiş ve mesele çözüme kavuşturulmuştur⁴⁵.

---

⁴¹ Ali F. Öreñç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 184; Hikmet Süer, *1877-78 Osmanlı-Rus Harbi Rumeli Cephesi*, s. 510.

⁴² BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-87, M. 14.08.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-96, M. 09.09.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-93, M. 08.09.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-95, M. 04.09.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-93, M. 23.08.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-92, M. 19.08.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-91, M. 18.08.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-90, M. 17.08.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-89, M. 11.08.1881.

⁴³ BOA, *HR.SYS.*, No: 1677-2, M. 06.07.1827; BOA, *C.HR.*, No: 101-5004, H. 25.04.1248 [M. 21.09.1832].

⁴⁴ BOA, *HR.MKT.*, No: 260-21, H.02.03.1275 [M. 10.10.1858].

⁴⁵ BOA, *HR.MKT.*, No: 201-86, H. 25.12.1275 [M. 26.07.1859].

3. Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenleme Komisyonlarına Tayin Edilen Deleger

Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarına, görüşmelere katılacak olan devletlerin elçilerinin tayin edildiği görülmektedir. Fakat elçilerin toplantılara katılamaması durumuna sıkça rastlanılmaktaydı. Böyle bir durumda elçi yerine konu hakkında yeterli bilgiye sahip bir kişi tayin edilebilmekteydi. Tayin edilen bu kişiye toplantılar boyunca elçilerin görev ve yetkileri ihdas edilerek karar aşamasında tam yetki tanınmaktaydı. Komisyonlarda görev alan memurlar genellikle “Komiser” adıyla zikredilmiştir. Bu memurlar, sınır düzenleme komisyonlarına ilgili devletlerin Hariciye veya Harbiye Nezaretleri tarafından maiyetleri ile gönderilmektedir. Aynı durum Osmanlı Devleti için de geçerlidir. Sınır düzenleme komisyonlarına genellikle Osmanlı Devleti'nin düzenleme yapılacak olan bölgeye yakın olan valileri, padişah onayı ile Hariciye Nezareti veya Harbiye Nezareti tarafından görevlendirilmektedir. İlaveten bölgeye hâkim olan kişiler de komisyona memur veya komiser olarak gönderilmekteydi. Nitekim 1832 yılında toplanan Osmanlı-Yunan sınır düzenleme komisyonuna, mevcut bölgeye olan hâkimiyetinden dolayı, Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümayun üyesi Koniçeli Hüseyin Bey atanmıştır⁴⁶. 1860 yılında kurulan sınır düzenleme komisyonuna ise komiser olarak tayin edilen Hurşid Bey'in maiyetine, bölge hakkında geniş bilgi sahibi olması sebebiyle Erkân-ı Harbiye Kaymakamı Daniş Bey memur sıfatıyla atanmıştır⁴⁷.

Sınır düzenleme komisyonlarında Osmanlı Devleti sadrazamlarının da zaman zaman görev aldığı görülmektedir. Nitekim Yunan sınırına yönelik kurulan ilk sınır düzenleme komisyonunun faaliyetleri ve toplantılarını dönemin sadrazamı Mehmed Reşid Paşa aktif olarak takip etmiştir. Toplantılarda söz hakkına sahip olan Mehmed Reşid Paşa'nın görüşülen meselelere, sınır hattının tayinine ve kararlara doğrudan etki ettiği görülmektedir⁴⁸.

---

⁴⁶ BOA, *C.HR.*, No: 101-5004, H. 25.04.1248 [M. 21.09.1832]; Ali F. Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 218.

⁴⁷ BOA, *HR.MKT.*, No: 213-56, H. 10.03.1274 [M. 29.10.1857].

⁴⁸ BOA, *HAT.*, No: 1219-47727, H. 20.03.1248 [M. 17.08.1832].

3.1. Komisyon Başkanının Seçilmesi

Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarının işleyişini sorunsuz bir şekilde devam ettirebilmek, toplantıları, görüş, öneri ve itirazları belirli bir sistematik çerçevesinde ele alabilmek için mutlaka bir başkan seçilmekteydi. Böylece toplantılar bir başkan önderliğinde planlı ve programlı olarak sürdürülmekteydi. Komisyon başkanı oylama usulü ile seçilmekteydi. Başkanlığa aday olan delegeler arasında en çok oyu alan kişi görüşmelerin sonuna kadar başkanlık görevini devam ettirmekte ve görüşmelerin sonunda alınan kararların altına ilk sırada imza atmaktaydı⁴⁹. Sınır düzenlemelerine dair 1832 yılında kurulan komisyona İngiltere Elçisi Lord Stratford Canning'ın başkanlık ettiği görülmektedir⁵⁰. 1881 yılında yapılacak sınır düzenlemesi için toplanan komisyona ise ilk olarak Rusya Komiseri Albay Sollogub geçici surette başkan tayin edilmiştir. Daimî başkan tayini ise ikinci toplantıya bırakılmış ve ikinci toplantıda Fransa Komiseri Yarbay Miot reis olarak seçilmiştir⁵¹.

3.2. Maslahatgüzar ve Murahhas Tayini

Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarına ilgili devletlerin elçileri yerine maslahatgüzarların sıkça tayin edildiği görülmektedir. Maslahatgüzar, bir devletin elçisinin bulunmadığı zamanlarda elçi yerine görev alan kişiye verilen isimdir. Diğer bir ifadeyle, bağlı oldukları devleti temsil etmek için başka bir devlete gönderilen kişilere denilmektedir⁵². Komisyonlarda bazı durumlarda maslahatgüzarların elçi yerine geçerek aktif olarak görev aldığı görülmektedir. Hatta bazı durumlarda, bölgeye olan hâkimiyeti ve mesele hakkındaki bilgisi dolayısıyla ilgili devletler bizzat maslahatgüzar tayin etmektedir. Nitekim 1832 yılında yapılan sınır düzenlemesinde toplantılara, Fransız elçisi yerine konu hakkındaki bilgisinden dolayı İstanbul Maslahatgüzarı Jan Edwar Baron de Varennes katılmıştır⁵³.

⁴⁹ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-83, M.06.07.1881.

⁵⁰ Ali F. Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 215.

⁵¹ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-83, M.06.07.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-84, M.08.07.1881.

⁵² Mehmet İpşirli, "Elçi", s. 14.

⁵³ Ali F. Örenç, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, s. 215.

Elçi veya maslahatgüzarların maiyetlerinde bulunan murahhasların ise Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonu toplantılarına gözlemci sıfatıyla katıldığı görülmektedir. Gözlemci statüsünde olmalarına rağmen söz alma, görüş belirtme gibi haklara sahip olan murahhaslar, her devlet için bir veya birkaç kişi olarak tayin edilebilmekteydi. Aynı zamanda elçi veya maslahatgüzarın toplantılara katılamaması durumunda geçici olarak bu kişilerin yerine geçme imkânı da bulunmaktaydı⁵⁴. Murahhas tayininde de sınır düzenlemesinin yapılacağı bölge ve genel durum hakkında bilgi sahibi olmak önemli bir etkiye sahiptir. Sınır düzenlemeleri için yapılan her toplantıda ve komisyon üyeleri arasında murahhasların adının sıkça geçtiği görülmektedir.

3.3. Bilirkişi, Tercüman ve Kâtip Tayini

Sınır düzenleme toplantılarında sınır hattının, mevcut bölgenin özelliklerine göre doğru bir şekilde tespit edilebilmesi yolunda bilirkişiler önemli bir yere sahiptir. Genellikle düzenleme yapılacak bölge halkından seçilen bilirkişiler, sınır düzenleme kararının alınması ve hattın kabaca tayininden sonra yerinde gözlem aşamasında devreye girmektedir. Bölgedeki dağ, tepe, su yatakları ve yerleşim yerleri hakkında detaylı bilgiye sahip olan bilirkişilerin görüşlerinden, sınır hattının en doğru şekilde tayin edilmesi için sık sık yararlanılmaktadır. Nitekim 1881 yılında Derbina'da toplanan sınır düzenleme komisyonu toplantıları esnasında sınır hattı olarak belirlenen tepenin bulunmasında güçlük yaşanmış ve Osmanlı komiseri, yöre halkının bilirkişiliğine başvurulmasını talep etmiştir⁵⁵.

Bilirkişiler haricinde toplanan her sınır düzenleme komisyonunda tercüman bulundurulması şarttır. Komisyona katılan her delegenin yanında mutlaka bir tercüman getirdiği de görülmektedir. Yunan sınırının düzenlenmesi için 1857 yılında kurulan komisyona tayin edilen Hurşit Bey'in maiyetine tercüman olarak Zafiraki adında bir kişinin verildiği bilinmektedir⁵⁶.

---

⁵⁴ BOA, *HR.SYS.*, No: 1677-2, M. 06.07.1827; BOA, *C.HR.*, No: 101-5004, H. 25.04.1248 [M. 21.09.1832].

⁵⁵ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-87, M. 14.08.1881.

⁵⁶ BOA, *HR.MKT.*, No: 219-100, H. 28.04.1274 [M. 16.12. 1857].

Sınır düzenleme komisyonu toplantılarında bilirkişi ve tercümanlara ek olarak mutlaka bir kâtip bulunmaktaydı. Kâtipler, komisyona katılan delegeler arasından seçilmekteydi. Örnek vermek gerekirse 1881 yılında kurulan komisyonun Narda’da yapılan ilk toplantısında bir yazı heyetinin seçimi gündeme gelmiştir. İkinci toplantıda ise Avusturya heyetinden Yarbay Canic kâtip olarak tayin edilmiştir⁵⁷. Ayrıca komisyona katılan her komiserin yanında bir kâtip getirme ve toplantı zabıtlarını yazıya geçirme imkânı bulunmaktaydı. Yunan sınırının düzenlenmesi için 1857 yılında Yanya’ya gönderilen Hurşid Bey, maiyetine tercüman ile bir kâtip verilmesini talep etmiştir⁵⁸.

3.4. Mühendis Tayini

Sınır düzenleme komisyonlarında sınır hattının kabaca belirlenmesinden sonra yerinde gözlem, tam sınır hattının tayini ve harita çizim aşamalarında “ilm-i hendese erbabı” yani mühendis bulundurulması şarttı. Böylece sınır hattının doğru belirlenmesi ve hattın tayininden sonra sınır taşı adı verilen işaretlerin konulması mühendisler marifetiyle yapılmaktaydı⁵⁹. 1832 yılında toplanan sınır düzenleme komisyonuna tayin edilen Koniçeli Hüseyin Bey’in bölgeyi iyi bilmesinin yanında mühendis olduğu için gönderildiği bilinmektedir⁶⁰.

Sonuç

Osmanlı Devleti’nde 17. yüzyıldan itibaren toprak kayıplarının artmasıyla beraber sınır düzenleme komisyonlarının ortaya çıkış süreci başlamıştır. Bu çalışmada Osmanlı-Yunanistan Sınır Düzenleme Komisyonlarının yapısı, işleyişi ve nitelikleri ele alınmıştır.

Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarının ikili görüşmelerden ziyade devletlerarası düzeyde daha karmaşık ve kompleks bir yapı içerdiği görülmektedir. Bu yapı Yunan Devleti’nin kurulmasıyla beraber daha farklı bir boyuta ulaşmıştır. Çünkü ilk defa Osmanlı

---

⁵⁷ BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-83, M. 06.07.1881; BOA, *HR.SYS.*, No: 1732-84, M. 08.07.1881.

⁵⁸ BOA, *HR.MKT.*, No: 206-20, H. 19.01.1274 [M. 09.09.1857].

⁵⁹ BOA, *HR.MKT.*, No: 214-100, H. 22.03.1274 [M. 10.11.1857]; BOA, *HR.SYS.*, No: 1677-2, M. 06.07.1827.

⁶⁰ BOA, *HAT.*, No: 1219-47727, H. 20.03.1248 [M. 17.08.1832].

Devleti'nden kopan bir topluluğun kuracağı devletin sınırlarının tayini için sınır düzenleme komisyonuna başvurulmuştur. Bu durum sınır düzenleme komisyonlarına katılan delege sayısını artırmış ve Osmanlı Devleti'nin söz söyleme hakkını kısıtlamıştır. Zaman içerisinde Yunanistan'ın her toprak talebi sonucunda sınır düzenleme komisyonları kurulmuştur. Böylece Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonları kısa sürede diğer sınır düzenleme komisyonlarından farklı olarak belirli bir sistematığe oturmuştur. Bu sistematığın önemli bir parçası ise İngiltere ve Rusya olmuştur. Her sınır anlaşmazlığı ve toprak talebi sonucunda kurulan sınır düzenleme komisyonuna katılmışlar, katılmadıkları zamanlarda ise alınan kararlar mutlaka kendilerine bildirilmiş ve onayları istenmiştir. Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonları bu özelliğinden dolayı kısa sürede bir "Avrupa komisyonu" kimliğine bürünmüş ve Osmanlı-Yunanistan ilişkilerini müdahaleye açık bir konuma getirmiştir.

Osmanlı-Yunanistan sınır düzenleme komisyonlarının faaliyetlerine ve alınan kararlara farklı bir perspektiften bakıldığında, Avrupa güçler dengesinin çıkarları doğrultusunda süreklilik arz eden değişimi ve bu değişimin Osmanlı Devleti'ne olan etkisi açık bir şekilde görülmektedir. Bu etki ile uluslararası siyasette Osmanlı Devleti'nin söz hakkı kısıtlanmış, savaşlarda alınan yenilgiler toprak kayıplarına yol açmış, yaşanan toprak kayıpları siyasi, askerî, sosyal ve iktisadî alanlarda pek çok sorunu beraberinde getirmiş ve bu döngü 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar devam etmiştir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Arşiv Kaynakları / Archival Sources

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (=BOA)

Dîvân-ı Hümâyûn Sicillatı Mühimme Defterleri (=A. {DVNSMHH.d),
nr. 1/2; 10/75.

Meclis-i Vükelâ Mazbataları (=MV), nr. 173/16.

Meclis-i Vâlâ (=MVL), nr. 904/5

İrade Eyalet-i Mümtaze Yunanistan (=İ.MTZ.01), nr. 12/286; 13/332;
13/359

Hariciye Nezareti Mektubî Kalemi Evrakı (=HR.MKT), nr. 201/86;
206/20; 213/56; 219/100; 231/97; 260/21; 393/94; 393/95

Hariciye Nezareti Tercüme Odası (=HR.TO), nr. 524/50

Cevdet Hariciye (=C.HR), nr. 101/5004; 150/7488; 49/2446

Yıldız Perâkende Evrâk-ı Hâriciye Nezâreti Marûzâtı (=Y.PRK.HR), nr.
3/34

Hatt-ı Hümâyûn (=HAT), nr. 920/400008; 1099/44515; 1217/47675;
1219/47727; 1428/58446

Hariciye Nezareti Siyasi (=HR.SYS), nr. 1235/66; 1919/25; 1248/2;
1677/2; 1732/79; 1732/83; 1732/84; 1732/86; 1732/87; 1732/89;
1732/90; 1732/91; 1732/92; 1732/93; 1732/95; 1732/96; 1732/98;
2895/6; 2911/22; 2920/10; 2985/6

Araştırma ve İnceleme Eserleri / Secondary Sources

AKYAY, Bülent, Başlangıçtan Girit İsyanına Kadar Osmanlı-Yunan İlişkileri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir 2010

AKYAY, Bülent, Teselya Meselesi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2001

ARMAOĞLU, Fahir, *XIX. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınları, İstanbul 2010

- BAYRAK, Meral, 1821 Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Eskişehir 1999
- DANIŞMEND, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. 3, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972
- DANIŞMEND, İsmail Hami, *Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. 4, Yeni Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2012
- İNALCIK, Halil, *Devlet-i Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-III*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015
- İPŞİRLİ, Mehmet, “Elçi”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 9, İstanbul 1995, s. 3-15.
- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, c. 8, TTK Yayınları, Ankara 1988
- KAYIRAN, Mehmet, Mustafa Yahya Metintaş, “Türk-Yunan İlişkileri”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, Sayı 3 (2018), c. 1, s. 3-33
- KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi (Başlangıçtan 1917'ye Kadar)*, TTK Yayınları, Ankara 2014
- KURTARAN, Uğur, “Karlofça Antlaşması'nda Venedik, Lehistan ve Rusya'ya Verilen Ahidnamelerin Genel Özellikleri ve Diplomatik Açından Değerlendirilmesi”, *TAD*, Sayı 60 (2016), c. 35, s. 97-140
- LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Arkadaş Yayınları, Ankara 2018
- MALHUT, Mustafa, “93 Harbi Sonrasında Ortaya Çıkan Osmanlı-Yunanistan Sınır Meselesi ve İngiltere'nin Tutumu”, *Türk-İngiliz İlişkileri Dergisi*, Sayı 1 (Ocak 2020), c. 1, s. 67-96
- ÖRENÇ, Ali Fuat, “1827 Navarin Deniz Savaşı ve Osmanlı Donanması”, *TAD*, Sayı 46 (2009), s. 37-84
- ÖRENÇ, Ali Fuat, *Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2009

- ÖRENÇ, Ali Fuat, “Berlin Kongresi Sonrası Osmanlı-Yunanistan Hudut Müzakerelerinde Ege Adaları'nın Askerî Durumu (1880-1881)”, *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Sayı 10 (2006), s. 167-196
- PESALJ Jovan, “1718 Pasarofça Barış Antlaşması ve Osmanlı Habsburg İlişkileri”, *Harp ve Sulh- 300. Yılında Pasarofça Antlaşması Sempozyumu Bildirileri*, ed. Gültekin Yıldız, Milli Savunma Üniversitesi Yayınları, Haziran 2019, s. 19-55
- SÜER, Hikmet, *1877-78 Osmanlı-Rus Harbi Rumeli Cephesi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993
- ŞİMŞİR, Bilal Niyazi, *Ege Sorunu*, c. 1, TTK Yayınları, Ankara 1989.
- TURAN, Şerafettin, “Edirne Antlaşması”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 10, İstanbul 1994, s. 442-443
- UNAT, Faik Reşit, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*, TTK Basımevi, Ankara 1968

EKLER

Ek 1: 1832 İstanbul Konvansiyonu ile netleşen Arta-Volo hattı ve Osmanlı-Yunan sınırlarını gösteren harita

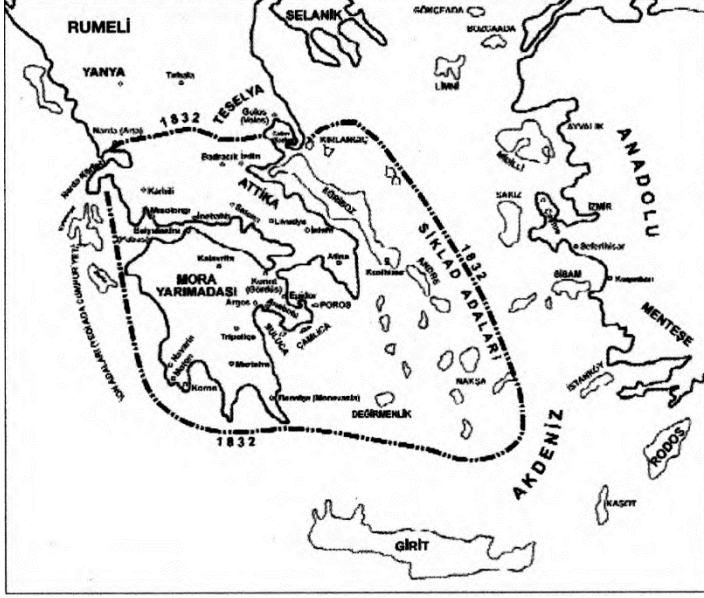

(Kaynak: BOA, *HRT.*, 0216, M.31.07.1835)

Ek 2: 1832 yılı Yunan Devleti Sınırları

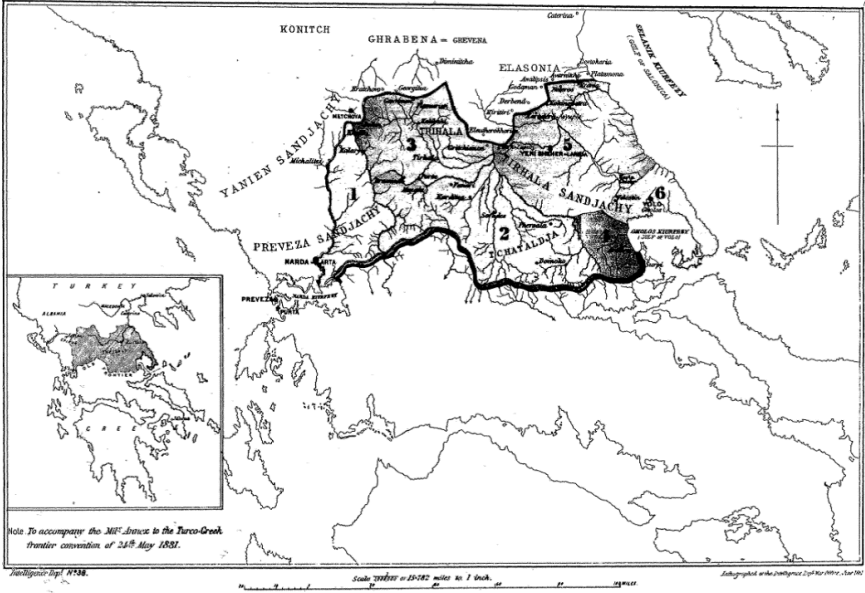
(Kaynak: Ali F. Öreñç, *Mora Türkleri*, s. 225)

Ek 3: Mühendishane-i Berri-i Hümayun tarafından hazırlanan Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasındaki hudud haritası

(Kaynak: HRT.0217. M. 01.06.1851)

Ek 4: 24 Mayıs 1881 tarihinde imzalanan antlaşmaya göre Osmanlı-Yunanistan sınırı

(Kaynak: Mustafa Malhut, “Osmanlı-Yunanistan Sınır Meselesi”, s. 96)

Extended Summary

With the increase in land losses since the 19th century, border regulation commissions have begun to emerge. In this study, the structure, functions, and qualifications of the Ottoman-Greek Border Regulation Commissions are discussed. Border negotiations and border determination studies were carried out many times previously. However, these studies generally proceeded in the form of interviews conducted through ambassadors appointed by the relevant state administrators.

It is seen that the Ottoman-Greek border regulation commissions contain complex structure at the interstate level rather than bilateral negotiations. This structure reached a different dimension with the establishment of the Greek State. The border regulation commission was applied for the first time to determine the borders of a state that separated from the Ottoman Empire. This situation increased the number of delegates participating in the border regulation commissions and limited the Ottoman's right to speak. Over time, border regulation commissions were established as a result of every territorial demand of Greece. Thus, the Ottoman-Greek border regulation commissions, unlike other border regulation commissions, settled on a certain systematic in a short time. An important part of this system was England and Russia. They participated in the border regulation commission established as a result of every border dispute and land demand. When they did not participate, the decisions taken were notified to them and their approval was requested. Due to this situations, the Ottoman-Greek border regulation commissions took on the identity of a European commission in a short time and made the Ottoman-Greek relations open to intervention.

When the activities of the Ottoman-Greek border regulation commissions and the decisions taken are considered from a different perspective, the continuous change in the interests of the European balance of powers and the impact of this change on the Ottoman Empire can be clearly seen. With this effect, the Ottoman Empire's right to speak in international politics was restricted, and the defeats in the wars led to territorial losses, the territorial losses brought about many problems in the political, military, social and financial fields, and this cycle continued in the 20th century. It continued until the first quarter of the century.